

Preventie van het Shaken Baby Syndroom

1. Introductie

Een bijzondere vorm van lichamelijke kindermishandeling is het Shaken Baby Syndroom (SBS) of "*inflicted traumatic brain injury*".¹

Nauwkeurige prevalentiecijfers ontbreken, maar uit onderzoek (Reijneveld e.a., 2004) blijkt dat 5,6% van de Nederlandse ouders hun zuigeling schudt, slaat of smoort. Naar schatting belanden jaarlijks 80 kinderen op de eerste hulp met ernstig hersenletsel. Bij zo'n 30 kinderen blijkt dit een direct gevolg te zijn van hard schudden. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek overlijden er jaarlijks drie tot vier 0-jarigen in Nederland aan hersenletsel ten gevolge van SBS.

Verschillende studies hebben laten zien dat het geven van mondelinge, schriftelijke en beeldende voorlichting in de perinatale periode effectief is in het reduceren van het aantal geschudde baby's (Altman et al., 2011; Barr et al., 2009; Dias et al., 2005). De aanpak hierbij bestaat uit het verstrekken van informatie aan de ouders kort na de geboorte van hun kind en het geven van aanvullend voorlichting over het huilgedrag van de pasgeborene, zie ook Zorgprotocol Omgaan met huilgedrag van de pasgeborene (KCKZ, 2017).

2. Doel & resultaat

Het voorkomen van het Shaken Baby Syndroom door:

- het geven van voorlichting over het onderwerp aan de ouders om hun het vertrouwen te geven in hun ouderschap;
- inzicht geven in het gemiddelde slaappatroon en huilgedrag van pasgeborenen;
- het geven van voorlichting over de risico's van schudden met behulp van het laten zien van een informatiefilm via de DVD uitgegeven door TNO of via YouTube http://www.youtube.com/watch?v=l_toKPs9Jj4
- het uitdelen van schriftelijk informatiemateriaal voor ouders.

3. Doelgroep/toepassingsgebied

Alle ouders met een pasgeborene.

4. Verantwoordelijkheden

De kraamverzorgende is verantwoordelijk voor het geven van voorlichting en instructie ten aanzien van SBS en het huilgedrag van hun kind.

¹ www.shakenbabysyndroom.nl

5. Benodigdheden

- Voorlichtingsmateriaal (o.a. folders en/of dvd)

6. Werkwijze

Taken kraamverzorgende

- Bepaal samen met de ouders wat het juiste moment is om voorlichting te geven. Vaak is dat het moment waarop er een band is met het gezin en de opstartproblemen en kraamtranen grotendeels achter de rug zijn. Dit is meestal vanaf de vijfde dag na de bevalling.
- Bespreek met de ouders wat huilen is:
  - huilen is vorm van communiceren en is normaal gedrag in de ontwikkeling. In de kraamtijd huilt de pasgeborene vooral 's nachts veel. In de 2^e week huilt de pasgeborene gemiddeld 1 uur per dag. Rond 6-8 weken zit de piek met gemiddeld 3 uur per dag;
  - ouders hebben tijd nodig om het gedrag en verschillende manieren van huilen van hun kindje te leren kennen;
  - duur van huilen wordt beperkt door te troosten, geborgenheid te geven;
  - rust en regelmaat cirkel (slapen, wakker worden, voeden, knuffelen/praten, vermoeidheidssignalen, wakker naar bed, zelf in slaap vallen) kan het slaap waakritme bevorderen;
  - sluit een eventuele medische oorzaak van huilen uit via de verloskundige of huisarts;
  - benoem dat de draagkracht van ouders niet altijd constant kan zijn door vermoeidheid en gebroken nachten;
  - benoem dat het ervaren van het huilen soms te veel voor de ouder kan worden.
- Honger, waardoor de pasgeborene zou kunnen huilen, wordt vaak als eerste oorzaak gezien. Kijk wat er nog meer aan de hand kan zijn:
  - de pasgeborene zoekt naar geborgenheid en veiligheid (draagdoek, vasthouden, een andere houding, strakkere omhulling door dekens);
  - de pasgeborene heeft behoefte aan de stem/de geur/de hartslag van de moeder;
  - de pasgeborene kan een zuigbehoefte hebben;
  - de pasgeborene kan last hebben van maag-/darmklachten (krampjes/lucht/obstipatie/harde ontlasting).
- Geef informatie over SBS aan beide ouders:
  - vertel wat Shaken Baby Syndroom is, wat de gevolgen zijn en dat het alle ouders kan overkomen dat zij hun pasgeborene door elkaar schudden (www.shakenbabysyndroom.nl);
  - adviseer de ouder de volgende stappen te volgen als hij/zij zich boos voelt:
    1. leg de pasgeborene weg op een veilige plek (zoals zijn bed);
    2. loop de kamer uit;
    3. ga pas naar je pasgeborene als je weer rustig bent;
    4. bel een familielid of vriend om even tot rust te kunnen komen;

5. schud nooit!!

- toon (eventueel) informatiefilm via YouTube.
- Zorg tijdens het gesprek met de ouders voor een ontspannen sfeer, betrek zo mogelijk beide ouders in gesprek;
- Stel vragen om het gesprek op gang te helpen, bijvoorbeeld:
  - Wat merk je aan jezelf als je kindje huilt?
  - Ik zag dat ....., klopt dat?
- Luister naar wat ouders je zeggen en geef ze ruimte;
- Vertel ouders de 5 stappen van de kernboodschap ("ik vertel jullie de 5 stappen, want mocht er een moment komen van boosheid/machteloosheid dan weet je wat je moet doen);
- Bespreek evt. weerstand en respecteer alle soorten reacties; ga ook na of de weerstand een gevolg is van jouw communicatie;
- Geef aan waar ouders informatie kunnen krijgen/vinden, bijvoorbeeld de app van TNO "baby huilt".

7. Verslaglegging

Leg bijzonderheden vast in het kraamzorgdossier en vermeld wanneer je de voorlichting SBS hebt gegeven.

8. Bijlagen en/of referenties

- www.shakenbabysyndroom.nl
- Zorgprotocol Omgaan met huilgedrag van de pasgeborene, KCKZ (2017)
- Multidisciplinaire richtlijn Excessief huilen bij baby's, NCJ
- App 'Baby huilt' (TNO, 2015)
- Reijneveld, Van der Wal, Brugman, Sing, & Verloove-Vanhorick (2004)
- Altman et al., 2011; Barr et al., 2009; Dias et al. (2005)

Bijlage 1 Oorzaken Shaken Baby Syndroom

Het Shaken Baby Syndroom wordt veroorzaakt door het door elkaar schudden van een pasgeborene of jong kind. Pasgeborenen hebben een relatief groot hoofd en de nekspieren zijn nog niet zo sterk. Daarnaast zijn de hersenen en bloedvaten erg kwetsbaar. Als een pasgeborene of jong kind zo door elkaar wordt geschud dat het hoofd los van het lichaam heen en weer beweegt, kan dit ernstige schade toebrengen aan de hersenen, bloedvaten en zenuwen in de nek- en hersenregio. Veel ouders denken dat het echt om grof geweld gaat wat deze schade toebrengt, maar Amerikaans onderzoek heeft aangetoond dat het in de meeste gevallen van Shaken Baby Syndroom niet ging om grove mishandeling. Uit onmacht (vaak omdat de pasgeborene veel huilt), is een pasgeborene gemiddeld tussen de 5 en 20 seconden door elkaar geschud, waarbij het meestal ging om minder dan 40 keer schudden.

Uit onderzoek naar de prevalentie van huilen blijkt dat vanaf de geboorte de totale duur van het huilen langzaam toeneemt tot rond de leeftijd van 6 – 8 weken een piek wordt bereikt die in onze samenleving gemiddeld 2 – 2,5 uur per dag is (Brugman and others, 199) Na deze periode neemt de duur van het huilen af tot vanaf 12 weken voor de rest van het eerste jaar een stabiel niveau wordt bereikt van gemiddeld 1 – 1,5 uur per dag met een accent op de avonduren.²

Voor alle duidelijkheid, Shaken Baby Syndroom wordt niet veroorzaakt door spelletjes die voor een kind van die leeftijd normaal zijn. Paardrijden op de knie zal bijvoorbeeld geen Shaken Baby Syndroom veroorzaken, tenzij het te hard gebeurt.

Diagnostiek

Er zijn verschillende klachten die kunnen wijzen op mishandeling in de regio van het hoofd. Op basis hiervan zal een kinderarts verder gaan zoeken en vragen stellen aan ouders (als zij niet zelf met het verhaal komen).

Aanwijzingen dat het om SBS gaat zijn:

- ✓ bloedingen in beide ogen;
- ✓ bloedingen in de hersenen;
- ✓ kneuzingen in de hersenen en/of schedel;
- ✓ zwelling in de hersenen;
- ✓ beurse plekken in de nek.

De gevolgen van schudden van de pasgeborene

De schade die kinderen blijvend overhouden aan extreem schudden kan uiteenlopen van milde klachten, zoals iets moeilijker concentreren, tot in het ergste geval de dood.

Hieronder staat een opsomming van de gevolgen die kunnen worden veroorzaakt door flink schudden van een pasgeborene/jong kind:

- ✓ bloedingen in beide ogen (komen bij 50-80% van de SBS slachtoffers voor)
- ✓ hersenbloedingen

² Multidisciplinaire richtlijn excessief huilgedrag (NCJ, maart 2013)

Preventie Shaken Baby Syndroom	Vastgesteld d.d.: 01-07-2018
Documenteigenaar: KCKZ	Evaluatie d.d.: 01-07-2019
Versie: 2.0	Pagina 4 van 5

- ✓ doofheid
- ✓ blindheid
- ✓ verlamming
- ✓ coma
- ✓ leerproblemen
- ✓ ontwikkelingsachterstand
- ✓ spugen
- ✓ niet kunnen slikken
- ✓ ademhalingsproblemen
- ✓ overlijden

Schudden is een impulsdoorbraak. Het gebeurt vaak in een moment van machteloosheid. Als ouders zijn geïnformeerd kan dat later net voldoende zijn om even weg te lopen in plaats van het kind te schudden. Bij voorkeur wordt aan beide ouders de informatie verteld en krijgen beide ouders de film te zien. Uit het Amerikaanse onderzoek (Diaz e.a., 2005) blijkt dat 60% van de plegers vaders zijn. Dat pleit er dus voor om beide ouders erbij te betrekken.

Preventie Shaken Baby Syndroom	Vastgesteld d.d.: 01-07-2018
Documenteigenaar: KCKZ	Evaluatie d.d.: 01-07-2019
Versie: 2.0	Pagina 5 van 5